

"Стига празни обещания", скандират озеленителките на Русе.

Русенци излизат на площада на мирен протест

Призив за екологична защита на Русе, 8 март 1988 г.

1. Да се демонтират химическите заводи в Гюргево
2. За тази цел да се потърси съдействието на компетентните международни органи. Да се изготви обективна оценка на екологичната обстановка в района на Русе и Гюргево и да се приеме радикално решение на въпроса.
3. Данните за екологичното състояние на Русе БНТ и БНР да излъчват с прогностата на времето и бюлетин за екологичното състояние на Русе.
4. Решение на екологичните проблеми на Русе изисква органично единство на обществените и държавни органи. Ето защо е целесъобразно държавните органи да поощрят общественото в тази насока, включително и създаването на Обществения комитет за защита на Русе. Да спасим Русе е наш човешки дълг.

Карикатуристъ Тодор Зонев смело изразява позицията си на интелектуалец

НЕШКА РОБЕВА, ЕДИН ОТ УЧРЕДИТЕЛИТЕ НА "КОМИТЕТ ЗА ЗАЩИТА НА РУСЕ"

Екопротестът не беше политически

- Какво беше усещането на срещата в Русе 20 години по-късно?
 - За съжаление по-голямата част от публиката остана чужда на атмосферата на събитието. Не успя да го усети. Особено младите хора, които стояха безучастни. Може би просто са дистанцирани времево. Най-образно се изрази Велислава Дърева, която каза, че се чувства като на партизанска сбирка, където се събират, за да си разказват спомени.
 - Смятате ли, че шестте жени, които оглавиха протеста останаха в сянка, изолираха ги от последвалите събития?
 - Шестте озеленителки, които излязоха на площада в Русе, никога не са имали каквито и да било политически амбиции. Те са прекрасни жени, чиято единствена цел бе да осигурят чист въздух за децата си, а не собствена политическа кариера. Карриеризъм и стремежът към извличане на дивиденди са им чужди.
 - Бихте ли застанали отново зад подобна кауза?
 - Със стопроцентова убеденост! Бих се борила отново за въздуха на Русе. Той е на всички нас и няма политическа окраска. Това е една от най-благородните каузи, на които съм се посвещавала.
 - Какви са поуците за властта?
 - Не знам дали властта си е извлякла поука от всичко това, защото по принцип тя предпочита да си затваря очите за чисто човешките проблеми. За мен поне, чисто лично, поуката е ясна. Откакто свят светува, събитията се замислят от интелектуалците, осъществяват ги масите, а се облагодетелстват тарикатите.

Снимка архивна "Шипак" / БТА

Шест жени от Русе с мисия: "Дишай"

Спомени за гюргевския кошмар събраха русенци 20 години по-късно

Аглика Георгиева

Това е история за шест жени, които садят цветя. Но един ден цветята им умират, защото отнякъде долита отровен облак и ги унищожава. У дома децата им започват да дишат все по-трудно. А на отсрещния бряг в Румъния - мегаломанските желания на една друга жена - Елена Чаушеску заплахват да ги задушат. Заводът за хлор, построен край Дунав, е мощното й оръжие.

Шестте майки нямат голям шанс срещу политическата власт и те решават да се борят за децата си с думи. На 27 септември, преди 20 години, излизат на централния градски площад в Русе. Шест обикновени жени, които искат не друго, а право на живот - въздух за децата си. Те не са от елитните прослойки на града, а са озеленителки от "Парк строй". "Ние раждаме живот, а той умира пред очите ни", простиичко обясняват те. Нито една от тези жени не е продължила в голямата политика, дори местната власт не ги е изкушила. Смятат, че има други хора за това, а тяхната задача е да се грижат за цветята и децата на Русе. Това правят и до днес. А имената им са забравени или изместени от други имена в политиката. Заради обиди или заради скромност те мълчат.

20 години след първия еко протест в България, обществената амнезия се бори с желанието да възстанови липсващите хора и събития. Всички си спомнят за протеста на русенските майки, но архивните кадри не се коментират. След тях незаявно зашло липсва списъка на участниците. Никой не споменава имената. За русенци - събитието е дълбоко лично, защото е изстрадано. Категорични са, че в него няма политика.

На 27 септември в навечерието на годишнината, се събраха в Доходното здание. За да си припомнят. И да въздъхнат облекчено, че децата им вече дишат чист въздух.

В Гюргево е построен огромен завод за хлор и хлорин съединения. Посокатата на ветровете обаче е такава, че тежките облаци със задушливи газове се повисат директно към 200 000-я български град. Русенци буквално се задушават в отровите на комбинацията, лекарите алармират, че

вдишването на отровите ще има трагични последици за здравето на хората, особено при децата. В русенската болница почти не остават незаети легла. Хора, които едва си поемат дъх. Медицинските екипи поставят болезнени диагнози: белодробна недостатъчност. Простото обяснение е - хората в Русе не могат да дишат.

Как реагира властта
 Русенските управници превъзможват политическия си конформизъм не за друго, а заради позицията си на пряко засегнати от същия проблем - собствениците им семейства са потърпевши, децата им дишат същия въздух. Първият сигнал за предстоящата еко катастрофа е изпратен от МВР - Русе до МВР - София през 1981 г. Властта е раздвоена в усилията си да остави и възлът сит, и агне-то цяло. Все пак братска социалистическа Румъния не може да бъде обвинявана, въпреки, че отношението със съседите ни са лицемерно-любезни.

Концепцията на румънците е, че най-добрият им съсед е Черно море. Какво се случва на другия бряг на Дунав не ги интересува. Отричат упорито, че има проблем. По румънски. От друга страна, държавата трябва да направи

нещо, за да разреши проблема на този недолюбван буржоазен град. Факт е, че когато на 28 септември русенските майки излизат с протестните си плакати, полицията само наблюдава. Сблъсък няма. "Това, което никога няма да забравим бе неописемата тишина. Беше страшно. Около нас стояха въоръжените офицери", споделят в документалния филм "Шест жени" майките на Русе.

Как въздухът на Русе се превърна в държавен проблем
 Целите на мирния протест в Русе са човешки. Може ли да съдим някого за това, че иска да диша! Последните обаче могат да се сравнят с ефекта на домино, защото повлечат дълго стаяваното социално недоволство. Мълчанието се превръща в протест.

Откритото си несъгласие с режима изразяват сатириктът Радой Ралин, карикатуристъ Борис Димовски, поетът Константин Павлов, драматургът Стефан Цанев. Появява се и документалният филм "Дишай" на режисьора Юрий Жиров. Именно на премиерата на 8 март 1988 г. е учредена първата централна десидентска организация в

България - Обществен комитет за защита на Русе. Избрано е ръководство с популярни личности - писателя Георги Мишев, актьора Андрей Слабаков, художника Светлин Русев, журналистката Соня Бакин. Заради дейността на съпругата си Соня, секретарят на ЦК на БКП Станко Тодоров доброволно напуска поста си.

Истинското политическо предизвикателство за властта предстои. През есента на 1988 г. е създадена чистото политическата организация Клуб за подкрепа на гласността и преустройството в България.

История с продължение
 Питате се има ли смисъл историята на първия еко протест в България да бъде продължена? Отговорът е не. Шестте жени, повели протеста, не искат да си спомнят ози далечен 27 септември, когато събират цялата си смелост и излизат на улицата срещу комунистическия режим, а заради децата си. 20 години по-късно те искат да останат анонимни. А желанието им е непроменено. Те искат да гледат цветята и внуши. Историята всъщност има хени сит почти като по холивудски сценарий - добрите герои се събират, свършват си работата и отново се потапят в ледника.

ЮРИ ЖИРОВ, РЕЖИСЬОР НА ФИЛМА "ДИШАЙ":
Истинските виновници бяха забравени
 "От вас научавам за честването в Русе", удивен бе режисьорът на филма, на чийто премиера се създава Общественият комитет за защита на Русе. "Смелите хора в държавата ни са използвани за трамплин от карриеристите. Такъв е случаят и с шестте русенски жени, които мълчат не само от скромност, но и от обида. Те бяха изтикани от други хора и познати днес лица. Филмът "Дишай" ми създаде доста проблеми. Вечко обаче стана някак тайно, покри се. До 1989 г. не ми даваха работа, а се волех на заплатата. Беше убийствено нагледно."

Русенските майки с искания за спиране на завода в Гюргево.